

Intet retligt ansvar

Hvem vinder, og hvem taber, når GMO'er får fripas?

BRIEFING | December 2024

Hvem nyder godt af det?

Den store landbrugs- og biotekindustri

Den nye lov om deregulering af nye GMO'er¹ vil sætte en stopper for sikkerhedstjek af de fleste nye GMO'er, men vil ikke afbalancere dette med nye klausuler for ansvar fra virksomheder som Bayer, Chem China/Syngenta, BASF og Corteva, som markedsfører dem. På EU-niveau beskytter de generelle juridiske rammer effektivt lovgivere og virksomheder mod retssager i forbindelse med risici ved disse produkter. Den fritager også virksomheder, der sælger nye GMO'er, og landmænd, der dyrker dem, for ansvar, hvis der opstår skader efter godkendelse.

Hvis *dereguleringsloven* går igennem, vil den nye generation af GMO'er desuden ikke længere være omfattet af hverken EU's miljøansvarsdirektiv eller nationale ansvarsordninger,² der gælder for dyrkere af GMO-afgrøder. Dette betydelige hul i ansvarsdækning er ikke blevet behandlet af Europa-Kommissionen, EU-Parlamentet eller Rådet for Den Europæiske Union. I tilfælde af at der tilfældigvis opdages skader, kan virksomheder, der markedsfører GMO'er, ikke holdes ansvarlige. Dette er en ekstrem form for deregulering. Det giver i realiteten et carte blanche til biotekindustrien.

Hvem taber?

1. Naboens landmænd

I henhold til EU-direktiv 2001/18 blev de nationale GMO-love udformet med henblik på at sikre gennemsigtighed ved at kræve offentlige registre over, hvor der dyrkes GMO'er. Nogle medlemsstater indførte også foranstaltninger som for eksempel regler om minimumsafstand mellem GMO- og ikke-GMO-marker og kompensationsmekanismer, hvis der forvoldes forurening. Men *dereguleringsloven* for nye GMO'er afskaffer selv disse svage foranstaltninger om beskyttelse og udelukker dem helt fra de nationale GMO-love. .

Dereguleringsloven fjerner også kravet om, at virksomheder skal udvikle standardiserede detektionsmetoder for nye GMO'er. I tilfælde af krydskontaminering vil ansvaret blive overladt til national lovgivning i stedet for at blive reguleret ensartet på EU-niveau. Dette skift lægger byrden på konventionelle og økologiske landmænd, som skal betale af egen lomme for tests og andre foranstaltninger for at forhindre kontaminering, hvilket stiller dem endnu dårligere i en allerede ulige konkurrencesituation.

2. Fødevarerektoren

Fødevarerektoren vil også bære den økonomiske byrde ved at skulle udvikle og betale for tests til at opdage nye GMO'er. Derudover bliver fødevarerektoren nødt til at træffe foranstaltninger for at minimere risikoen for kontaminering af deres afgrøder. Fødevarerforarbejdningsvirksomheder og detailhandlere vil få ekstra omkostninger med at holde konventionelle og økologiske produkter fri for forurening med nye GMO'er.

3. Naturen

Den tidsbegrænsede godkendelse af nye GMO'er betyder, at de vil forblive på markedet uden overvågningsforanstaltninger. Hvis der opstår skader, vil ingen virksomhed blive holdt ansvarlig.

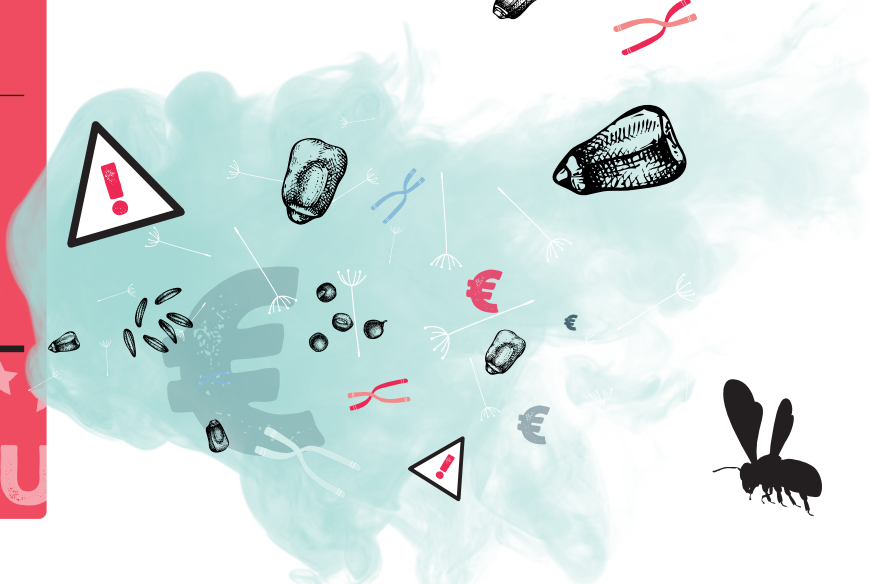

Styrken i EU's fødevarerlovgivning ligger i dens strenge regler for sikkerhedstjek. I henhold til EU-lovgivningen skal potentielt risikable stoffer - herunder fødevarerkontaktmaterialer, pesticider, fodertilsætningsstoffer og GMO'er - undergå grundige evalueringer for sikkerhed, før de kommer på markedet.³ EU har længe handlet ud fra den overbevisning, at disse omfattende sikkerhedstjek er den bedste tilgang til at minimere de risici, som alle generationer af GMO'er udgør. Svage regler for GMO-dyrkning, i forhold til GMO-love, er der kun få EU-lande, der gør brug af. Ansvar for GMO-dyrkning ligger hos de nationale regeringers kompetence, og på EU-niveau kan civilsamfundet ikke holde myndigheder eller virksomheder juridisk ansvarlige.

I modsætning hertil er det amerikanske reguleringssystem svagere, når det gælder dokumentation og sikkerhedstjek. Men borgere og/eller NGO'er kan lægge sag an mod myndigheder eller virksomheder for risici forårsaget af produkter. Blandt de mest kendte sager er dem, der er relateret til pesticidet glyphosat, hvor Monsanto blev holdt ansvarlig for skader på landmænd, der brugte ukrudtsmidlet Roundup.⁴ Her blev den amerikanske myndighed EPA kritiseret for at erklære glyphosat for sikkert.⁵ Lignende retssager er blevet anlagt for GMO'er, såsom udfordringer i forhold til lovgivning om fødevarer mærkning af GMO'er⁶ og for nylig mod de amerikanske myndigheders manglende sikkerhedstjek.⁷

Konklusion

EU-Kommissionen og EU-Parlamentet presser på for en dereguleret tilgang, der overgår selv de slappe standarder i det amerikanske system, og som ikke giver EU-borgere eller civilsamfundsorganisationer nogen sammenlignelige retsmidler. Ved at udelukke de fleste nye GMO'er fra sikkerhedstjek og fjerne mekanismer til at holde virksomheder eller myndigheder ansvarlige i retten, går EU ind for ekstrem deregulering for at tilfredsstille en håndfuld biotekvirksomheder på bekostning af borgere, landmænd, fødevarersektoren og naturen.

De, der ønsker at undgå nye GMO'er, kommer til at bære omkostningerne for at forhindre forurening i fødekæden, mens virksomhederne høster fordelene ved de drastisk reducerede sikkerhedskrav og fuldstændig ansvarsfrihed.

Slutnoter:

- 1 The EU Commission published its law to deregulate most news GMOs in July 2023, the European Parliament agreed its position, following widely the Commission proposal for a Regulation of The European Parliament and of the Council on plants obtained by certain new genomic techniques and their food and feed, and amending Regulation (EU) 2017/625 https://food.ec.europa.eu/plants/genetically-modified-organisms/new-techniques-biotechnology_en (European Commission, 2023).
- 2 https://environment.ec.europa.eu/law-and-governance/environmental-compliance-assurance/environmental-liability_en
- 3 The European Food Safety Authority (EFSA) runs risk assessments, before the European commission and other EU government bodies make a formal decision on its suitability for use and the authorisation
- 4 Case 3:20-cv-05151, The United States District Court for the Northern District of California, (07/2020) https://www.centerforfoodsafety.org/files/2020-07-27-ecf-01--complaint_98797.pdf https://www.centerforfoodsafety.org/files/2020-07-27-ecf-01--complaint_98797.pdf
- 5 <https://www.thenewlede.org/wp-content/uploads/2022/06/9th-circuit-on-glyphosate.pdf>
- 6 *Lawsuit Challenges "Bioengineered" GMO Food Labeling: Retailers and Advocates Argue Trump Rules Discriminate Against Tens of Millions of Americans*, Center for Food Safety (07/2020), <https://www.centerforfoodsafety.org/press-releases/6100/lawsuit-challenges-bioengineered-gmo-food-labeling>
- 7 https://www.centerforfoodsafety.org/files/2024-12-02--ecf-81--order-re-summary-judgment_44232.pdf

NOAH er en dansk miljøbevægelse stiftet i 1969. Vi er det danske medlem af Friends of the Earth. I NOAH ønsker vi en verden baseret på reelt og lokalt demokrati og løsninger. Dette indbefatter lokalt, kollektivt ejet vedvarende energi og landbrugskooperativer baseret på agroøkologi med korte produktionskæder, som skaber madsuverænit.

Forfatter: Mute Schimpf. **Redigering:** Joseph Attlee, Gælle Cau. **Oversættelse:** Tilde Detz-Jensen.

December 2024. Design: contact@onehemisphere.se **Illustrationer** © Shutterstock.

Friends of the Earth Europe takker for økonomisk støtte fra Europa-Kommissionen (LIFE-programmet). Ansvar for indholdet af dette dokument ligger udelukkende hos Friends of the Earth Europe. Det afspejler ikke nødvendigvis holdningen hos ovennævnte bidragsyder. Bidragsyderen kan ikke holdes ansvarlig for brug, der måtte blive gjort af oplysningerne i dokumentet.

www.friendsoftheearth.eu / www.noah.dk

for folket | for planeten | for fremtiden

Miljøbevægelsen NOAH

Stuiestræde 24

1455 København K, Danmark

noah@noah.dk

www.facebook.com/miljoebevaegelsennoah

www.linkedin.com/company/noah-friends-of-the-earth

www.instagram.com/noah_friends_of_the_earth

<https://app.bsky.cz/profile/noah.dk>

